

โลกรู้อะไรจากผลการประเมิน PISA

ยกระดับคุณภาพการศึกษา: แม้จะยากและนาน แต่ก็เป็นไปได้

PISA ประเมินผลการศึกษาเปรียบเทียบในระดับนานาชาติทุก ๆ สามปี เพื่อประเมินทักษะของเยาวชนอายุ 15 ปี จากทั่วโลกในสามด้านหลัก ได้แก่ วิทยาศาสตร์ การอ่าน และคณิตศาสตร์ ซึ่งผลการประเมินได้ให้สาระและข้อมูลที่สามารถเป็นบทเรียนสำหรับระดับนโยบายทั่วโลก จากการประเมิน PISA 2015 มีนักเรียนประมาณ 540,000 คน เป็นตัวแทนของนักเรียนอายุ 15 ปี ที่มีประมาณ 29 ล้านคน ในโรงเรียนจาก 72 ประเทศ/เขตเศรษฐกิจ ได้รายงานผลการทดสอบเป็นคะแนนมาตรฐานของแต่ละด้านที่มีค่าเฉลี่ยกลางอยู่ที่ประมาณ 490 คะแนน และคะแนนที่สูงหรือต่ำกว่ากัน 30 คะแนน สามารถประมาณได้ว่า มีคุณภาพการเรียนรู๋แตกต่างกันประมาณหนึ่งปี

ที่ผ่านมา นักเรียนจากสิงคโปร์มีผลการประเมินอยู่ในกลุ่มสูงสุดอย่างต่อเนื่องและใน PISA 2015 มีคะแนนสูงสุดทุกด้าน โดยมีคะแนนเฉลี่ยวิทยาศาสตร์ 556 คะแนน ซึ่งประมาณคร่าว ๆ ได้ว่า มีการเรียนรู๋ที่สูงกว่านักเรียนสหรัฐอเมริกา (496 คะแนน) ถึงสองปี หรือสูงกว่านักเรียนไทย (421 คะแนน) มากกว่าสี่ปี ประเทศ/เขตเศรษฐกิจอื่น ๆ ในเอเชีย เช่น เกาหลี ญี่ปุ่น ฮองกง(จีน) หรือจีนไทเป ก็มีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย OECD ทุกด้าน ส่วนทางฝั่งประเทศตะวันตก เช่น แคนาดา และฟินแลนด์ก็มีคะแนนสูงพอ ๆ กับฮองกง(จีน) หรือเอสโตเนียที่มีคะแนนวิทยาศาสตร์ไม่แตกต่างจากญี่ปุ่นและมีคะแนนคณิตศาสตร์ใกล้เคียงกับเกาหลี ในฝั่งสหราชอาณาจักร John Jerrim แห่ง University College London ให้ข้อคิดว่า หนทางเดียวที่จะทำให้ประเทศตะวันตกมีคะแนนเท่ากับประเทศในเอเชียคือ ต้องเล่นบท “คุณแม่จอมบงการ” และ “เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง” (The Economist, 2016) แต่ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับ PISA ก็อ้างว่า การศึกษามีความหมายมากกว่าคะแนนจากการสอบและไม่มีประโยชน์ที่จะให้ความสำคัญกับคะแนนมากเกินไป

แม้จะยอมรับว่า PISA มีจุดอ่อนอยู่บ้างก็ตาม แต่ก็ยังเป็นประโยชน์ในแง่ที่เป็นงานวิจัยที่มีอิทธิพลทางการศึกษามากด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น ทำหน้าที่เป็นเสมือนให้เครื่องมือแนะแนวว่า ระดับนโยบายควรทำอะไรที่จะเติมเต็มการศึกษาของชาติ และที่สำคัญไม่แพ้กันคือ บอกว่า ไม่ควรทำอะไรด้วย

ผลการประเมินยังชี้ว่า ในบรรดาประเทศยากจน ค่าใช้จ่ายต่อหัวนักเรียนมีความเกี่ยวข้องกับคะแนนจากการประเมิน แต่ในประเทศร่ำรวย (ที่มีค่าใช้จ่ายเกินกว่า 50,000 เหรียญสหรัฐต่อนักเรียนหนึ่งคน) ความเกี่ยวโยงนั้นกลับไม่ชัดเจน เป็นต้นว่า นักเรียนโปแลนด์กับเดนมาร์กมีคะแนนไม่แตกต่างกัน ในขณะที่นักเรียนเดนมาร์กมีค่าใช้จ่ายต่อหัวมากกว่านักเรียนโปแลนด์ถึง 50% หรือถ้ามองโรงเรียนเอกชนที่มีค่าใช้จ่ายต่อหัวสูงกว่าโรงเรียนของรัฐเมื่อมองครั้งแรกก็จะเห็นว่า โรงเรียนเอกชนมีคะแนนสูงกว่า (กรณีนี้ไม่ใช่สำหรับประเทศไทย) แต่ถ้านำสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียนและของโรงเรียนมาพิจารณาประกอบกันแล้วกลับไม่เป็นเช่นนั้น

ในกรณีความยากจนมีความเกี่ยวโยงกับคะแนนต่ำก็ไม่เป็นจริงเสมอไป ในขณะที่นักเรียนยากจนของประเทศสมาชิก OECD ที่มีคะแนนไม่ถึงระดับพื้นฐานมีมากกว่านักเรียนร่ำรวยถึงสามเท่า ยิ่งเป็นนักเรียนที่เกิดในประเทศอื่น (นักเรียนที่เป็นผู้อพยพ) ยิ่งมีมากกว่านั้น อย่างไรก็ตาม ในบรรดานักเรียนที่มีคะแนนวิทยาศาสตร์สูงนั้นนักเรียนที่ฐานะยากจนถึง 29% โดยเฉพาะในสิงคโปร์ ญี่ปุ่น และเอสโตเนีย มีนักเรียนยากจนแต่มีคะแนนสูงเกือบครึ่งหนึ่ง

เงิน ไม่ใช่คำตอบทุกอย่างแต่เป็นวิธีการปฏิบัติ

คำกล่าวนี้บอกนัยถึงข้อมูลจากการวิจัยที่พบว่า การที่นักเรียนมีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยในแคนาดา เดนมาร์ก เอสโตเนีย ฮังการี (จีน) และมาเก๊า (จีน) เกือบจะไม่มีมีความเกี่ยวข้องกับภูมิหลังด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม เหตุผลอย่างหนึ่ง เช่น ในเวลา 20 ปีที่ผ่านมา เอสโตเนียมีจำนวนประชากรเด็กลดลงอย่างรวดเร็วกว่าจำนวนครู ปัจจุบันจึงมีนักเรียน 12 คนต่อครูหนึ่งคน ความจริงไม่ใช่ขนาดชั้นเรียนที่ลดลงทำให้นักเรียน ได้คะแนนสูง แต่เป็นความเอาใจใส่ดูแล และช่วยเหลือนักเรียนอย่างทั่วถึงที่เป็นสาเหตุสำคัญ ยิ่งไปกว่านั้นเอสโตเนียยังมีวิธีการอื่นคือ พยายามไม่ให้มีนักเรียนซ้ำชั้นเพราะการให้ซ้ำชั้นจะทำให้ครูไม่สนใจสอนนักเรียนที่เรียนอ่อน และยังสะท้อนถึงความลำเอียงหรือ การเลือกปฏิบัติต่อนักเรียนอีกด้วย อย่างเช่น ในสหพันธ์รัฐรัสเซีย สโลวาเกีย และสาธารณรัฐเช็ก นักเรียนชายที่เรียนอ่อนมีแนวโน้มที่จะถูกให้ซ้ำชั้นอีกหนึ่งปีแม้ว่าจะมีคะแนนสอบผ่าน

เอสโตเนีย ฟินแลนด์ และแคนาดา พยายามจะไม่ให้มีการแบ่งแยกนักเรียนตามความสามารถ การแยกนักเรียนว่า จะเป็นสายวิชาชีพหรือสายวิชาการจะทำอย่างช้าที่สุด หรืออย่างเร็วก็ต่อเมื่อนักเรียนมีอายุ 15 ปี หรือ 16 ปี เพราะเชื่อว่าการมีวิชาพื้นฐานที่เพียงพอจะทำให้ปรับตัวกับทักษะใหม่ ๆ ในอาชีพการงานได้ดีกว่า

ในทางตรงข้าม ถ้านักเรียนถูกแยกจากสายวิชาการตั้งแต่อายุยังน้อย ไม่ว่าจะแยกโรงเรียนหรือแยกโปรแกรมในโรงเรียนเดิมพบว่า ช่องว่างระหว่างนักเรียนยากจนกับนักเรียนที่ร่ำรวยจะกว้างขึ้น ในเนเธอร์แลนด์พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษามีผลการประเมินต่ำกว่านักเรียนในโรงเรียนทั่วไปถึงสามปี เรื่องนี้ Andreas Schleicher แห่ง OECD กล่าวว่า “ยิ่งนักเรียนถูกแยกจากวิชาการมากเท่าไร นักเรียนยิ่งถูกแยกตามสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้นเท่านั้น” ผลการวิจัยเช่นนี้จึงไม่แนะนำให้ระบบการศึกษาของประเทศใดแยกกลุ่มนักเรียนตามความสามารถแม้จะอยู่ในโรงเรียนเดียวกัน

เมื่อกลับมามองระบบการศึกษาของไทย ในโรงเรียนทั่วไปจากการตอบแบบสอบถามของครูใหญ่ได้ข้อมูลว่า นักเรียนประมาณ 76% ถูกแยกกลุ่มตามเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่ง เป็นต้นว่า แยกห้องเรียนตามผลการเรียนทางวิชาการ แยกกลุ่มตามความสามารถในบางวิชา โดยเฉพาะการแยกสายการเรียน ไม่ว่าจะไปทางสายวิชาการหรือสายวิชาชีพ เนื่องจากข้อมูลจากนักเรียนกลุ่มตัวอย่างของ PISA (คือ กลุ่มอายุ 15 ปี) พบว่า ประมาณ 75% เรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หรือ ปวช.1 แสดงว่า นักเรียนต้องตัดสินใจเลือกทางเดินตั้งแต่อายุ 14 ปี ซึ่งวุฒิภาวะยังน้อยเกินไปในการตัดสินใจ

ระบบการศึกษาในกลุ่มคะแนนสูงสุดหรือกลุ่มบนสุด (Top performers) เน้นเรื่องความเป็นไปในชั้นเรียนทั้งเรื่องการใช้เวลาและความพยายามต่าง ๆ มากกว่าจะให้ความสำคัญกับโครงสร้างของระบบโรงเรียน ในประเทศเหล่านั้นครูได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นมืออาชีพ และครูเองก็ปฏิบัติตนแบบมืออาชีพด้วย ครูใช้เวลาเตรียมการสอน เรียนรู้จากเพื่อนครูด้วยกันและเป็นผู้นำการเรียนการสอน ไม่ใช่ตามนักเรียน ครูมีความคาดหวังทางวิชาการสูงกับนักเรียนเกือบทุกคนว่า นักเรียนต้องมีผลการเรียนในมาตรฐานสูง และพฤติกรรมเหล่านี้ถูกตัดสินโดยผลการประเมินนานาชาติ ไม่ใช่จากสภาหรือหน่วยงานที่ดูแลครู

ประเทศที่กระตือรือร้นใช้ผลการประเมินระดับคุณภาพการเรียนรู้

โปรตุเกสเคยมีผลการประเมินเท่ากับไทยในระยะแรก แต่ได้มีความเคลื่อนไหวที่จะยกระดับถึงแม้จะเริ่มช้าตั้งแต่ PISA 2006 แต่ก็เริ่มมีผลการประเมินดีขึ้นเรื่อย ๆ ทุกด้าน เรียกว่า ยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ ได้เท่ากับหนึ่งปีจากที่เคยมีคะแนนต่ำ ขณะนี้มีคะแนนสูงกว่าสหรัฐอเมริกาและสูงกว่าค่าเฉลี่ย OECD แล้ว

สาเหตุสามประการที่ทำให้โปรตุเกสสามารถยกระดับขึ้นได้ คือ 1) เริ่มจากความจริงจังของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (Mr. Nuno Crato) ในขณะนั้นซึ่งไม่พอใจกับผลการประเมิน โดยเริ่มให้มีการสอบมาตรฐานใหม่ใช้กับโรงเรียน 2) มีหลักสูตรใหม่ที่มีมาตรฐานสูงขึ้นซึ่งเริ่มใช้ในปี 2011 และ 3) ลดการแข่งขันแย่งชิงนักเรียนตามความสามารถ โดยนักเรียนที่เรียนไม่ทันเพื่อนจะได้รับการสอนพิเศษจากครู ซึ่งนักเรียนก็ได้เป็นส่วนหนึ่งของห้องและได้เรียนรู้กับเพื่อนหรือเรียนรู้จากเพื่อน

การที่โปรตุเกสได้ชื่อว่า เป็นมหาอำนาจทางการศึกษา Mr. Nuno Crato ได้กล่าวว่า สิ่งสำคัญคือ ต้อง “มีครูที่ถูกต้องเตรียมมาอย่างดี” แต่สำหรับในโปรตุเกสไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะให้ครูทำอะไรมากมายเพราะมีสหภาพครูคอยปกป้องสิทธิของสมาชิก เช่นต่อต้านการที่จะต้องมีการสอบครูก่อนที่จะยอมให้เข้าไปสอนได้ โปรตุเกสสามารถยกระดับได้ทั้ง ๆ ที่ประเทศถูกลดงบประมาณด้านการใช้จ่ายสาธารณะ และ Mr. Nuno Crato ยังกล่าวด้วยว่า “เงินถึงแม้จะสำคัญ แต่ไม่ใช่ตัวตัดสินทั้งหมด” (The Economist, 2016)

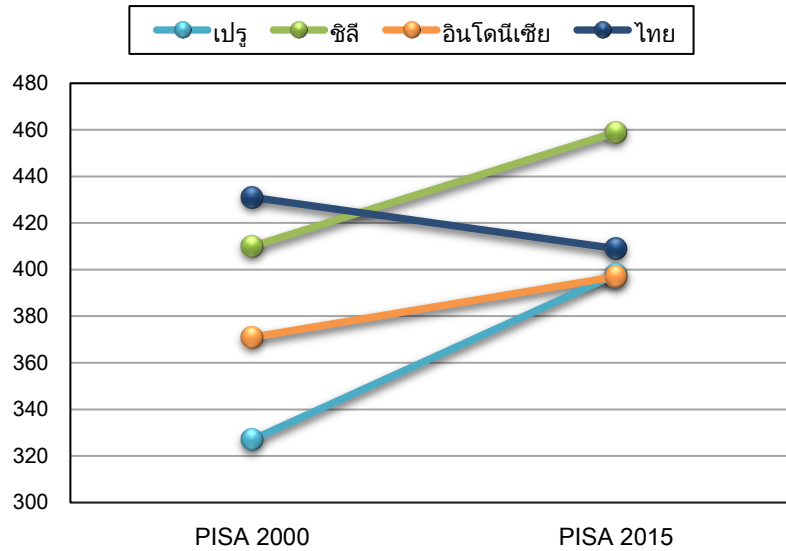
ความพยายามของเปรู

เปรูเป็นประเทศที่มีคะแนนต่ำมาตั้งแต่การประเมินในครั้งแรก (PISA 2000) แต่หลังจากนั้นเป็นต้นมาไม่มีประเทศใดสามารถยกระดับขึ้นได้มากกว่าเปรู จนถึง PISA 2015 เปรูมีคะแนนวิทยาศาสตร์เพิ่ม 64 คะแนน คะแนนการอ่านเพิ่ม 71 คะแนน และคะแนนคณิตศาสตร์เพิ่ม 95 คะแนน ซึ่งประมาณเท่ากับการเรียนที่สูงขึ้น 2 ถึง 3 ปี เปรูต้องใช้ความพยายามอย่างหนักกว่าประเทศอื่น ๆ เพราะมีชนเผ่ามากมายที่มีวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน มีความเชื่อและแนวปฏิบัติเฉพาะเผ่า รัฐบาลเปรูต้องออกมาตรการหลายอย่างที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศ ก่อนอื่นรัฐบาลต้องออกกฎหมายให้พ่อแม่พาลูกเข้าโรงเรียนมิฉะนั้นต้องมีโทษถึงติดคุก แม้ประเทศจะยากจนมากแต่เปรูดำเนินการอบรมครูอย่างหนักทั่วประเทศ โดยครูต้องเสียสละเพราะรัฐบาลไม่มีค่าตอบแทนใด ๆ ให้แม้แต่การเดินทาง และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ เปรูเพิ่มเวลาการอ่านในโรงเรียน

นอกจากเปรูแล้ว หลายประเทศก็มีผลการประเมินสูงขึ้นเพราะประเทศเหล่านั้นให้ความสนใจอย่างจริงจังและใช้ความพยายามอย่างหนักที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษา โปแลนด์ก็เป็นประเทศหนึ่งที่มีคะแนนเพิ่มอย่างมีนัยสำคัญจากคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD ปัจจุบันมีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย OECD แล้ว โดยเทียบคะแนนใน PISA 2000 กับ PISA 2015 พบว่า มีคะแนนวิทยาศาสตร์เพิ่ม 18 คะแนน คะแนนการอ่านเพิ่ม 27 คะแนน และคะแนนคณิตศาสตร์เพิ่ม 34 คะแนน แต่สำหรับประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบ PISA 2000 กับ PISA 2015 นอกจากคะแนนไม่สูงขึ้นแล้วยังมีคะแนนลดต่ำลงทุกวิชา ซึ่งเป็นประเด็นท้าทายให้กับผู้รับผิดชอบเชิงนโยบายในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศ

รูป 1 การเปลี่ยนแปลงคะแนนการอ่านของประเทศคะแนนต่ำใน PISA 2000 และ PISA 2015

สรุปคะแนนที่เปลี่ยนแปลงของสามด้านหลักใน PISA 2000 และ PISA 2015

ประเทศที่คะแนนเปลี่ยนแปลง	วิทยาศาสตร์ (คะแนน)	การอ่าน (คะแนน)	คณิตศาสตร์ (คะแนน)
เปรู	64	70	95
แอลบาเนีย	51	56	32
บราซิล	26	11	43
ชิลี	32	49	39
โปรตุเกส	42	28	38
อินโดนีเซีย	10	27	19
ไทย	-15	-22	-17

ที่มา: OECD, 2016

จุดยุติ (End Point)

PISA เปรียบเหมือน X-ray ในระบบการศึกษาของชาติ แม้จะไม่สามารถแสดงภาพได้หมดทั้งระบบแต่ก็สามารถบอกจุดที่เจ็บป่วยได้ แต่น่าเศร้าที่ระดับนโยบายบางประเทศหลบเลี่ยงที่จะมองจุดที่เป็นต้นเหตุของความเจ็บป่วย แต่กลับพยายามกลบเกลื่อนหรือสร้างภาพขึ้นปิดบังจุดที่เจ็บป่วยนั้นแทนที่จะให้การเยียวยารักษา การวิจัยนานาชาตินี้ไม่ได้ให้ผลเฉพาะคะแนนแต่ได้ให้ข้อมูลที่ประโยชน์หลายอย่างที่จะชี้แนะถึงการยกระดับคุณภาพการศึกษา แต่ยังคงถูกเพิกเฉยจากระดับนโยบายทางการศึกษาหลายระบบ

อ่านเพิ่มเติม

OECD (2016), *PISA 2015 Results (Volume I): Excellence and Equity in Education*, PISA, OECD Publishing, Paris.

Patrinos H., (December 6, 2016), *PISA Results: Which Countries Improved Most?*, (Online), Available: <https://hpatrinos.com/2016/12/06/pisa-results-which-countries-improved-most/>, Retrieved January 8, 2019.

The Economist, (December 10, 2016), *What the world can learn from the latest PISA test results: Culture or policy?*, (Online), Available: <https://www.economist.com/international/2016/12/10/what-the-world-can-learn-from-the-latest-pisa-test-results>, Retrieved January 8, 2019.

โฟกัส หรือ จุดโฟกัส (Focal Point)

- ภาษาทางฟิสิกส์ หมายถึง จุดบนแกนของเลนส์หรือกระจกที่เป็นจุดรวมของรังสีขนานของแสงที่เกิดการหักเหเมื่อผ่านเลนส์ หรือเกิดการสะท้อนของรังสีขนานของแสงเมื่อตกกระทบบนทำให้จุดนั้นมีความชัดที่สุดในทางสังคม หมายถึง ประเด็นที่เป็นที่สนใจ

จุดยุติ (End Point)

- ภาษาทางเคมี หมายถึง จุดที่การทำปฏิกิริยาเคมีเกิดขึ้นสมบูรณ์และมีสารใหม่เกิดขึ้นซึ่งอาจสังเกตได้จากการเปลี่ยนสีของสาร

